

Fővárosi Örmény Klub március 15-i ünnepén

Talpra magyar! 170 éve tört ki a magyar forradalom és szabadságharc címmel szép és tartalmas műsort rendezett március 15-én 17 órától a Budapest Főv. II. kerületi Örmény Önkormányzat a Budapesti Örmény Katolikus Lelkészség közösségi terében.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület által összeállított, *dr. Issekutz Sarolta* vezette műsor gerincét a *Fiatal örmény honvédtisztek a magyar szabadságharcban* bevezető előadás alkotta, ismertette az életkoruk szerint összeállított sorrendben a szabadságharcban résztvevő erdélyi örménység főbb személyi-

Az előadó felhívta a figyelmet arra, hogy segítsenek tovább kutatni a szabadságharcban résztvevő – egyenlőre névtelen - magyarörményeket (pl. a családi archívumokban a gyászjelentések tartalmaznak erről adatokat), hogy példaképként megmentsük az ifjúság, a jövő számára a magyarörmény hősök emlékeztét. Ugyanis a magyar szabadságharcban a kb. 10-12 ezer főnyi örmény lakosságból kb. 70 honvédtiszt – közülük kettő aradi vértanú - és több száz honvéd harcolt magyar hazája szabadságáért.

Fabók Bimbora 17 éves magyarörmény diáklány, versmondó és egyéb versek győztese, népes családjával érkezett vidékről a megemlékezésre. *Petőfi Sándor: A Magyar nemzet*, valamint *Kozma Andor: A karthágói harangok* c. költeményét

ségeit: *Lázár Vilmos* ezredes, aradi vértanú, *Lukács Dénes* ezredes, *Czetz János* tábornok, szamosújvári *Bogdánffy Antal* alezredes, gattályi *Gorove Antal* őrnagy, eleméri és ittebei *Kiss Antal* őrnagy, pojeni *Bogdánovits Hubert* őrnagy, a három *Szentpétery* testvér honvédtisztek és a hozzájuk képest legidősebb, eleméri és ittebei *Kiss Ernő* altábornagy, aradi vértanú rövid életpályáját ismertette. Megemlégtette *Görgei Artúr* tábornok anyai ági örmény származását is.

nyét hihetetlen átérzéssel szavalta el, melyet a hallgatóság megrendülten hallgatott, nagy tapssal jutalmazott.

Előadás hangzott el a nemzeti emlékezetben méltatlanul háttérben maradt, 150 évvel ezelőtt elhunyt *Lukács Dénes* ezredesről és a Lukács családról, amelyből többen is részt vettek az ország vezetésében.

Az *erzsébetvárosi Lukács Ignác* és *lellei Gaál Teréz* házasságából 6 gyermek született, valamennyien Nagyváradon.

Anna leányuk fia *dr. Szilágyi Dezső*

ügyvéd, egyetemi tanár, országgyűlési képviselő, magyar királyi igazságügyi miniszter (6 évig), a képviselőház elnöke volt.

Dénes tüzérezredes a szabadságharcban, a magyar tüzéség megmentője.

György országgyűlési képviselő Nagyváradon, belügyi államtitkár, veje **dr. Lukács László** pénzügyminiszter, kereskedelemügyi- és belügyminiszter, király személye körüli miniszter.

János Bihar vármegye tisztí főorvosa.

Sándor országgyűlési képviselő, hadfelszerelési kormánybiztos, akinek köszönhetően zökkenőmentes volt a honvédsereg ruházati ellátása.

Erzsébetvárosi Lukács Dénes 1816-ban született és 1868. április 1. hunyt el Nádudvaron.

Már 14 éves korában hadapródként egy tüzérezredbe került, majd elvégezte a tüzérségi iskolát, tanult Bécsben is. Később ő oktatta tüzérségi ismeretekre az ifjú Ferencz Józsefet is. A honvédség hadianyag ellátásában páratlan érdemeket

Várallyay Fülöp

Fabók Bíborka

szerezett. A tüzérségi lőszerellátás mellett az önálló fegyver, lőszer és lőporgyártást is ő irányította, ő vezette a tüzérségi osztályt, amely az első lépés volt a nemzetőrségi tüzérség kialakításához. Írt egy *tüzérségi kézikönyvet* is, ennek alapján oktatták a honvéd tüzértiszteket. (Ugyanebben az időben *Czetz János* – később tábornok pedig *Magyar hadnyelvtan* könyvet írt a honvédség számára.) Az Országos Nemzetőrségi Haditanácshoz vezényelték, majd a Haditanács tüzérségi osztályának főnökévé nevezték ki. Jelentős érdemeket szerzett abban, hogy a tüzérség a honvéd hadsereg legegyszerűsebb teljesítményt nyújtó fegyverneme volt. 1849-ben alezredes, majd ezredessé léptették elő és kinevezték a Honvéd Tüzér Főparancsnokság vezetőjévé. A szabadságharc leverése után elfogták, és az aradi haditörvényszék 1850-ben előbb golyó általi halálra, majd tizenhat év várfogságra ítélte. Temesváron, Aradon, majd Komáromban töltötte büntetését. Komáromi fogságában térképészettel foglalkozott. 1840-ben Lukács Dénes készítette Magyarországon az első földgömböt. Ő elsősorban a glóbuszok technikai kivitelezésének felügyeletét végezte. A földgömbök előállításának

költségét *Batthyány Kázmér* állta. A tervek szerint 200 példányt állítottak elő, amelyeket a kijelölt iskoláknak, valamint néhány híres személyiségnek (*Bolyainak, Széchenyinek, Vörösmartynak* stb.) ajándékoztak. Az egykorú hírlapi közlemények és feljegyzések alapján 170 db, Lukács Dénes felügyelete alatt készített földgömb szétosztása követhető nyomon. Ebből mára csupán mintegy tucatnyi közgyűjteményben őrzött darab maradt fenn. Amnesztiával 1856. áprilisában szabadult a Komáromi várbörtönből. Mellszobra Nagyváradon a felszámolt váradolvaszi temető Markovits-kápolnájában 2009-ben került felavatásra (*Berek Lajos* magyarországi szobrászművész alkotása).

A műsorban egy hős asszonyról, ***Bányai Júliáról*** is emlékeztünk, aki férfiruhában, olykor nőiben is, fegyveresen harcolt a magyar szabadságharcban – többször megsebesült – és francia nyelvtudása révén kémként is kitűnően teljesítette szolgálatát. A szabadságharc leverése után – bár fejére vérdíjat tűztek ki ellenségei – még kétszer visszatért

Koszorúzás a II. kerületi Gábor Áron emlékműnél március 15-én dr. Issekutz Sarolta elnök és Bacsó Zoltán képviselő

a letiport Magyarországra, Erdélybe 1851-1852-ben, ahol a Makk Károly-féle osztrák-ellenes összeesküvésben vett részt.

Várallyay Fülöp magyarörmény fiatal zongoraművész három *Liszt Ferenc* művet adott elő igen nagy átéléssel. Felvezetőként megemlékezett a közösség egy érdekes momentumról: „1820. augusztusában a délvidéki Écskán nemes *Lázár Ágoston* főúri kastélya felavatását tartották nagyszámú vendégsereg részvételével. Megérkezett gróf Esterházy is, aki egy 9 éves „csodagyermeket”, Liszt Ferencet hozta magával. A gyermek elkápráztatta zongorajátékával a nagyérdemű közönséget.” (Délvidéki örmény nemesek, Elemér – Écska – Nagybecskerek (Erdélyi Örmény Múzeum 16, Kiadó: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, Budapest, 2010).

A próza, vers és zene után az örmény szabadsághősökről képeket, fotókat láthattak az ünneplők a kivetítőn, majd egy kisfilm bejátszás lepte meg a résztvevőket. A Görgei Artúr tábornokról szóló né-

mafilm-híradó részlete 1910-ben örökítette meg az idős tábornokot, amikor családjával sétahajózáson vett részt a Dunán. Szinte hihetetlennek tűnt a több mint 100 éves filmriportban megismerni a szabadságharc legsikereesebb tábornokát, akinek megítélése máig is vitatott.

A Budapest II. ker. Örmény Önkormányzat fontosnak tartja a több mint 350 éve a Kárpát-medencében élő magyarörmények hazaszeretétét megismertetni honfitársaival, az élet minden területén, különösen 1848-49-ben hősiességüket.

BJ